

Za društvo jednakih mogućnosti!

FSU u BiH

ФСУ у БиХ

ZSU u BiH

SIF in BiH

Fondacija za socijalno uključivanje u Bosni i Hercegovini
Фондација за социјално укључивање у Босни и Херцеговини
Zaklada za socijalno uključivanje u Bosni i Hercegovini
Social Inclusion Foundation in Bosnia and Herzegovina

Manjine i izborni zakon

1. O čemu se radi – Diskriminacija na djelu

Sigurno je da nema države na svijetu koja ima izborni zakon, naravno baziran na Ustavu, a koji na tako grub način dijeli građane – državljane Bosne i Hercegovine, na građane prvog reda i one drugog reda, kojima je bez ikakvog razloga oduzeto pravo kandidovanja na opštim izborima za izbor u Predsjedništvo Bosne i Hercegovine, kao najviši izvršni organ vlasti, ili Dom naroda parlamenata, koji ustvari predstavlja u našoj praksi “gornji dom”, jer se niti jedan propis ne može usvojiti a da ga ne usvoji u istovjetnom tekstu i predstavnički dom, i dom naroda.

Oduzeto je pravo u prvom redu svima onima, koji se iz bilo kojih razloga nisu spremni deklarirati kao pripadnici tri konstitutivna naroda, Bošnjaka, Srba i Hrvata, kao ni pripadnicima konstitutivnih naroda koji ne žive na “svojoj” većinskoj teritoriji, odnosno Bošnjaci i Hrvati u Republici Srpskoj, kao i Srbi u Federaciji Bosne i Hercegovine nemaju mogućnost kandidovanja.

Naravno, postavlja se i pitanje ko su to “Ostali” u Bosni i Hercegovini, jer preambula Ustava ih pominje, ali ne definiše. Sigurno je da su to svi građani koji se, iz ovih ili onih razloga, nisu spremni deklarirati kao pripadnici tri konstitutivna naroda, tako da se u praksi “Ostalima” smatraju pripadnici priznatih manjina u našoj zemlji, kao i ljudi koji nisu spremni da se etnički opredjele. Sam naziv “Ostali” jeste čudan i nedefinisan, ali je manje uvredljiv od uvredljivih naziva kakvim se nazivaju pripadnici manjinskih grupa u našoj zemlji.

Ovu nepravdu je svojom presudom, u predmetu Sejdić i Finci protiv BiH, pokušao ispraviti Sud za ljudska prava u Strazburu još 22. decembra 2009. godine, ali presuda do danas nije implementirana u našoj zemlji, mada se sudske odluke u principu ne implementiraju, nego se provode, ali ovo je postao uobičajeni politički žargon, pa ga zato ovdje tako i upotrebljavamo.

Ovom presudom je otvoreno i pitanje izbornih prava i prava na zastupljenost u organima vlasti na svim nivoima svih nacionalnih manjina.

Naravno, još teža je kvalifikacija suprotnosti BiH Ustava, Anexa IV Daytonskog mirovnog sporazuma, Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima, deklarirana u presudi istog suda u slučaju Zornić protiv BiH, gdje je utvrđeno da se etničko izjašnjavanje ne može tražiti od građana prilikom kandidovanja. U zemlji u kojoj je sve zasnovano na striktnoj etničkoj podjeli, tako da sve na državnom nivou treba da bude djeljivo na tri, kako bi sva tri konstitutivna naroda bila ravnopravno zastupljena, etničko predstavljanje je condition sine qua non.

2. Zašto se ne provodi presuda Suda za ljudska prava?

Ova nepravda je nažalost dobro poznata urbi et orbi, svim političkih faktorima u zemlji, cijeloj međunarodnoj zajednici, koja, kada joj je to potrebno, vrši pritisak na Bosnu i Hercegovinu da se ti kriteriji izmjene, uključujući promjenu Ustava i Izbornog zakona, kojom bi se omogućilo kandidovanje svim građanima ravnopravno, uz malu izmjenu ustavnog teksta u koje bi se umjesto jednog pripadnika srpskog naroda iz Republike Srpske i po jednog predstavnika bošnjačkog odnosno hrvatskog naroda iz Federacije, napisalo da se u Predsjedništvo bira jedan kandidat iz Republike Srpske i dva kandidata iz Federacija BiH, s tim da više od jednoga ne mogu biti iz reda istog konstitutivnog naroda, odnosno ostalih. Ova, tehnički jednostavna promjena teksta Ustava bi mogla lako da se usvoji, kada bi među stranačkim liderima postojalo povjerenje da neće doći do izmišljanja, recimo kod najvećeg konstitutivnog naroda, našeg "Derve Sejdića ili Jakoba Fincija" ili nekoga ko bi se izjasnio kao pripadnik manjine, jer mada je nacionalno izjašnjavanje za ove kao i neke druge funkcije izuzetno bitno, ne postoji mjerilo kojim se određuje da li je neko stvarno Srbin, Hrvat, Bošnjak ili pripadnik tzv. Ostalih. Izjašnjavanje je slobodno, te je jedino Centralna izborna komisija uvela pravilo da se u istom izbornom ciklusu, znači u periodu od četiri godine, etnička pripadnost ne može mijenjati. Ovo ne znači da neko ko je u jednom ciklusu bio deklarisan kao Srbin u sljedećem ne može da se deklariše kao Hrvat, dok u konkursu za članstvo u nekom Upravnom odboru ne može da se deklariše kao Bošnjak ili Ostali.

Interesantno je reći da je i međunarodna zajednica na neki način odustala od pritiska na provođenju odluke Suda u Strazburu, prihvatajući u aktuelnom paketu reformi definiciju da BiH neće moći ući u Evropsku uniju bez provođenja ove presude, a znajući da od kandidature do prijema prođe u praksi desetak godina – primjena ove presude se za taj period čini se odgađa.

Ova apsurdna situacija dovodi do toga da svi održani izbori, od opštih izbora 2010. i 2014. dobivaju prolaznu ocjenu od međunarodnih posmatrača da su bili "fer i pošten", mada su u suprotnosti sa Evropskom konvencijom o ljudskim pravima, odlukom Suda za ljudska prava u Strazburu i mišljenjem Venecijanske komisije.

Treba se nadati da će, do izbora 2018. biti usaglašena mišljenja naših političkih lidera i da će rješenje ovog pitanja konačno skinuti Bosnu i Hercegovinu sa stuba srama kršitelja osnovnih ljudskih prava u izbornom procesu.

3. Lokalni izbori – kako izbjeći političke manipulacije?

Za razliku od opštih izbora, na lokalnim izborima nije kandidovanje uvjetovano etničkom pripadnošću, mada i na lokalnim izborima kandidati moraju u prijavi navesti svoje nacionalno opredjeljenje, kao pripadnici jednoga od tri konstitutivna naroda ili grupe ostalih, u koje spada i 17 priznatih nacionalnih manjina u našoj zemlji. Ovih 17 manjina je ustvari rezultat popisa stanovništva iz 1991. godine, na kome su se građani izjašnjavali i o nacionalnoj pripadnosti, te je ovih 17 manjina imalo značajan broj pripadnika i taksativno su nabrojani u Zakonu o zaštiti prava nacionalnih manjina.

Jedan broj opština u Republici Srpskoj i Federaciji Bosne i Hercegovine su svojim statutima predvidjeli, uglavnom po jedno mjesto za predstavnika nacionalnih manjina, mada nisu uvedena unificirana pravila kako se dolazi do kandidata nacionalne manjine. Na prošlim opštinskim izborima, održanim 2012. izabrano je 36 poslanika iz reda manjina, od kojih neki nisu uopšte poznati predstavnicima manjinskih naroda koje navodno predstavljaju. Naime, političke stranke su ustanovile da je to najlakši put dobijanja jednog mjesta više u opštinskim skupštinama, te su neke svoje članove kandidovali kao predstavnike manjinskih naroda. Centralna izborna komisija je potvrdila da nema načina niti mogućnosti da

provjerava nacionalnu pripadnost prijavljenih kandidata, nego ih jednostavno prihvata pod nacionalnim imenom pod kojim su se kandidovali, bilo da su pripadnici konstitutivnog naroda ili neke od nacionalnih manjina. Bilo je i apsurdnih slučajeva da se izabrani kandidat deklarirao kao Musliman, kako bi stvorio prostor za još jednog Bošnjaka, čime su Muslimani u Federaciji postali nacionalna manjina?!?!?

4. Opšti izbori – marginalizacija manjina

Drugim riječima, manjine ne traže za sebe ništa više od onoga što politički lideri traže za svoje konstitutivne narode, a to je da im drugi ne biraju predstavnike u vlasti, pa tako i manjine traže da one budu te koje će odlučivati ko će ih zastupati, a ne da to budu političke stranke kojima je stalo do mjesta u skupštinama, a ne do predstavljanja manjina. Naravno, ovaj princip treba implementirati i na ostalim nivoima vlasti, kantonalnim i entitetskim skupštinama.

Pokušaj da se u Parlamentarnoj skupštini BiH rezervišu tri mjesta za predstavnike “Ostalih”, koji je bio predložen u tzv. “aprilskim amandmanima” nije prošao, tako da manjine nisu predstavljene niti na jednom nivou vlasti svojim pravim predstavnicima, mada ima poslanika i zastupnika koji su izabrani pod firmom da predstavljaju manjine.

5. Šta predlažemo?

- Nacionalne manjine, njih 17, i ostali (tj. oni koji se ne deklariraju kao pripadnici tri konstitutivna naroda) čine cjelinu manjina, a njihov neposredni izbor u opštinskom vijeću ili skupštini te gradskom vijeću ili skupštini ne treba uslovljavati njihovim procentualnim učešćem u stanovništvu, već:
 - Za opštine koje imaju do 17 vijećnika treba garantovati 1 mjesto pripadniku manjine (kako je u prethodnom stavu definisano).
 - Za opštine koje imaju više od 17 vijećnika treba garantovati 2 mjesta pripadnika manjina.
- Da bi se izbjegla politička zloupotreba lažnog izjašnjavanja od kandidata iz reda nacionalnih manjina mora se tražiti potvrda njegove manjinske organizacije da je deklarirani pripadnik manjine čiji kandidat želi da bude. Na taj način će manjine dobiti svoje stvarne predstavnike, a ne da se manjinsko predstavljanje ustvari pretvori u zakulisno zauzimanje jednog poslaničkog mjesta neke od političkih stranaka.
- U kantonalnim skupštinama, također, zavisno od broja vijećnika treba garantovati izbor 2-4 pripadnika manjina.
- U Narodnoj Skupštini RS i Predstavničkom domu Parlamenta FBiH treba obezbijediti po 3 predstavnika za nacionalne manjine i ostale tj. za manjine.
- U Zastupničkom domu Parlamentarne Skupštine BiH treba obezbijediti također izbor 3 predstavnika manjina.
- Izmijeniti Ustav BiH tako da se u Predsjedništvu BiH bira jedan kandidat iz Republike Srpske i dva kandidata iz Federacije BiH s tim da više od jednog ne može biti iz reda istog konstitutivnog naroda, odnosno manjina.
- Vijeća nacionalnih manjina BiH, FBiH i Savez nacionalnih manjina RS moraju imati veću administrativnu i stručnu podršku u Parlamentarnoj Skupštini BiH, Parlamentu FBiH i Narodnoj Skupštini RS.
- Sam izborni proces na dan izbora u poziciju specifične diskriminacije stavlja osobe sa invaliditetom (nepristupačno izborno mjesto, nema glasačkih listića na Brajevom pismu itd.) što ugrožava realizaciju izbornog prava osoba sa invaliditetom. Obaveza izbornih organa je da se ova vrsta diskriminacije otkloni.

Prethodni prijedlozi za raspravu traže izmjene Ustava BiH, FBiH i RS, Ustava kantona/županija i statuta opština, te izmjene Izbornog zakona Bosne i Hercegovine i Zakona o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina Bosne i Hercegovine. Oni treba da iniciraju ozbiljnu raspravu te, na osnovu nje, definiraju najbolja rješenja za puno ostvarivanje ljudskih prava i ravnopravnost manjina u političkom životu zemlje.